

PROGRAMA MUNICIPIOS SAUDABLES E SOSTIBLES 2000-2003 EN GALICIA

XV CURSO DE SAÚDE AMBIENTAL

DIRECTOR: PROF. DR. FRANCISCO PEÑA

LUGO, 24-28 FEBREIRO 2003

(Aula Sociocultural de Caixa Galicia)

PATROCINADOR OFICIAL

COLABORAN NA ORGANIZACIÓN

Centro de Estudios Locales
Nicomedes Pastor Díaz

Deputación Provincial
de Lugo

INAP

INSTITUTO NACIONAL
DE ADMINISTRACIÓN PÚBLICA

UNIVERSIDADE DE
SANTIAGO DE COMPOSTELA

Concello de
Lugo

EMPRESAS COLABORADORAS

Aquagest

BALNEARIO DE LUGO HOTEL
TERMAS ROMANAS

soluziona
calidad y medio ambiente

sma
Soluciones Medioambientales y Aguas, S.A.

P R E S E N T A C I Ó N

Cada día ten maior importancia o coñecemento do medio ambiente dunha comunidade, xa que é un condicionante do seu benestar social, sanitario e económico (o medio ambiente como xerador de actividades capaces de producir emprego, renda, saúde e benestar á poboación). A industrialización e a urbanización modificaron o medio dando orixe a problemas ambientais de primeira orde (o efecto invernadoiro e cambio climático, a destrucción da capa de ozono estratosférica, o transporte de contaminantes, a desertización, etc.) que é preciso corrixir, así como evitar que as actividades futuras orixinen máis deterioracións no noso contorno a través dunha política preventiva que permita un desenvolvemento sostido e equilibrado e teña como obxectivos a protección da saúde do home e a conservación de tódolos recursos que condicionan e sustentan a vida. Para acada-los obxectivos do VI Programa Comunitario de Acción en materia de medio ambiente para 2001-2010, ademais da consideración das disposicións lexislativas vixentes e de aspectos tecnolóxicos inclúense actuacións tales como o aumento de diálogo coa empresa, fomento de acordos voluntarios, participación da opinión pública, acceso á información ambiental, etc. A empresa ten unha especial responsabilidade diante do medio ambiente ó ser consumidora de recursos, ademais de fonte de emisións e residuos; pero tamén é orixe de coñecementos científicos e tecnolóxicos, así como de positivos impactos socioeconómicos; o cal levou a moitas empresas a integrar a política ambiental nas estratexias corporativas adoptando criterios de protección do contorno na planificación de actividades e toma de decisións, o que implica tamén ás asociacións empresariais, xa que a protección do medio ambiente na empresa constitúe unha responsabilidade corporativa.

A Oficina Rexional para Europa da OMS, baseándose nas iniciativas de Cidades Saudables, e tendo en conta as experiencias dos plans de sanidade ambiental locais e os programas da Axenda 21 existentes nalgúns países europeos, decidiu apoiar ás entidades locais e rexionais para acada-los obxectivos do desenvolvemento sostible; sendo esta unha oportunidade máis, de conciencia-los concellos galegos da importancia de asumir esta filosofía na súa xestión, a través da posta en marcha do **Programa Municipios Saudables e Sostibles en Galicia**, que leva consigo:

- **Un primeiro nivel de actuación:** de formación e reciclaxe de técnicos en medio ambiente e de tódolos axentes sociais implicados no tema, a través da realización do XV Curso de Saúde Ambiental en Lugo, co obxectivo de contribuir a mellorar a xestión e as condicións de vida dos cidadáns nos municipios.
- **Un segundo nivel de actuación:** de participación cidadá, a través da realización de conferencias e unha exposición sobre o medio natural galego, co obxectivo de propiciar a participación activa de toda-la ciudadanía.
- **Unha recomendación:** que o Concello de Lugo leve a cabo un diagnóstico ambiental, para coñecer cal é a situación real existente da que se parte, coa finalidade de adoptar as medidas correctoras pertinentes que permitan correxir as deficiencias detectadas.

Co fin de abordar e debater algúns dos problemas prioritarios que ten o municipio de Lugo, organizase este curso que, está deseñado de acordo cos principios da Carta Europea sobre Medio Ambiente e Saúde, e a Carta de Aalborg cara á sostibilidade, e dirixido a todos aqueles que traballan ou están interesados no medio ambiente. Finalmente, destaca-la necesidade de unir esforzos por parte de responsables políticos, empresarios, científicos, educadores, profesionais, comunicadores, ecoloxistas, así como a participación activa dos cidadáns, en prol de conseguir un medio ambiente saudable para tódolos galegos, mellor legado para xeracións vindeiras.

Prof. Dr. Francisco Peña (*)

Responsable do Programa Municipios Saudables e Sostibles 2000-2003 en Galicia.

(*) Doutor en farmacia, especialista en toxicoloxía, diplomado en sanidade, académico correspondente da Real Academia de Medicina e Cirurxía de Galicia. Ex-profesor de Hixiene e Sanidade Ambiental da USC. Ex-director do Centro de Extensión Universitaria e Divulgación Ambiental de Galicia. En calidade de experto en sanidade ambiental formou parte do Consello Galego de Medio Ambiente da Xunta de Galicia, e do comité científico do I Congreso Mundial de Saúde e Medio Ambiente Urbano. Levou a cabo a organización e dirección técnico-científica de máis dun centenar de proxectos, programas e actividades de formación, investigación e educación ambiental en Galicia. Na actualidade é profesor de "Medio Ambiente e Saúde" de CEPADE - Universidade Politécnica de Madrid. Pioneiro e impulsor da saúde ambiental en Galicia, debido á súa dilatada traxectoria académica e profesional, tras 24 anos de actividade e labor desenvolvido, ten acreditado un recoñecido prestixio e é ben coñecido en medios nacionais e internacionais, pola súa contribución ós sectores medio ambiente e saúde, que se traduciú, entre outros, no recoñecemento da OMS pola súa valiosa contribución ó proxecto europeo "Healthy Cities", na obtención dunha ducia de distincións e premios de investigación científica, e na publicación dunha vintena de libros e 123 publicacións científicas e artigos de divulgación relacionados coa problemática hixiénico-ambiental.

PROGRAMA

LUNS, 24 DE FEBREIRO

16,30 h.: ACREDITACIÓN E ENTREGA DE DOCUMENTACIÓN.

17,15 h.: ACTO INAUGURAL DO CURSO A CARGO DE: *Ilmo. Sr. D. Jaime Rodríguez-Arana Muñoz*, director do Instituto Nacional de Administración Pública; *Ilmo. Sr. D. Francisco Cacharrón Pardo*, presidente da Excmo. Deputación Provincial de Lugo; *Ilmo. Sr. D. José Clemente López Orozco*, alcalde do Excmo. Concello de Lugo; *Excmo. Sr. D. Carlos Herrero Latorre*, vicerrector de Coordinación do Campus de Lugo-Universidade de Santiago de Compostela; *Ilmo. Sr. D. José Antonio Labrada Losada*, subdelegado de Goberno en Lugo; *Sr. D. José Luis Álvarez Naveiro*, director xeral adxunto de Relacións Institucionais de Caixa Galicia; *Prof. Dr. D. Francisco José Peña Castiñeira*, responsable do Programa Municipios Saudables e Sostibles 2002.2003 en Galicia.

18,00 h.: CONFERENCIA INAUGURAL: “**A saúde ambiental en Galicia: rexeneración da costa galega e do medio mariño como consecuencia da catástrofe ecolóxica do Prestige**”.

PROF. DR. D. FRANCISCO PEÑA

MARTES, 25 DE FEBREIRO

16,30 h.: TEMA 1: “Importancia dos sistemas de abastecemento hídrico e de saneamento das augas residuais en relación coa saúde pública: vixiancia e control sanitario das augas potables de consumo público e depuración das augas residuais urbanas”.

PROF. DR. D. FRANCISCO PEÑA

18,30 h.: COMUNICACIÓN TÉCNICA SESIÓN DE AUGAS:

- “**Novas tecnoloxías no tratamento de augas potables**”.

D. TOMÁS PÉREZ PINTO

Enxeñeiro de camiños, canals e portos, director Rexional de Aquagest, S.A.

- “**EDAR de Lugo: eficacia do proceso de depuración das augas residuais urbanas e a súa xestión**”.

D. MERCEDES DEL PINO FERNÁNDEZ-COUTO GÓMEZ

Licenciada en Farmacia, xefe de Centro de Gestagua, S.A.

- “**Novas tecnoloxías na depuración de augas residuais domésticas para pequenos núcleos de poboación**”.

D. DÉBORA M. OTERO SÁNCHEZ

Licenciada en Ciencias Químicas, xefe do Departamento Técnico de SMA-Soluciones Medioambientales y Aguas, S.A.

D. GONZALO ALFONSÍN SOLÍÑO

Enxeñeiro industrial, Departamento de Medio Ambiente-Facet Ibérica, S.A.

MÉRCORES, 26 DE FEBREIRO

10,00-14,00 h.: VISITAS PRÁCTICAS:

- Estación de Tratamiento de Augas Potables municipal de Lugo (Meilán).

- Estación Depuradora de Augas Residuales municipal de Lugo (Nadela).

- Balneario de Lugo - Termas Romanas.

16,30 h.: TEMA 2: “Contaminación acústica: prevención e loita”.

PROF. DR. D. FRANCISCO PEÑA

18,30 h.: TEMA 3: “Xestión integral de residuos urbanos”.

PROF. DR. D. FRANCISCO PEÑA

XOVES, 27 DE FEBREIRO

16,30 h.: TEMA 4: “A calidade do aire urbano”.

DRA. D. ROSALÍA FERNÁNDEZ PATIER

Xefe do Área de Contaminación Atmosférica e ex-directora do Centro Nacional de Sanidade Ambiental do Instituto de Saúde Carlos III do Ministerio de Sanidade e Consumo. Presidenta do AEN/CTN 77 Medio Ambiente e do Subcomité 2 “Aire”, da Asociación Española de Normalización. Auditor externo de ENAC para as normas UNE-EN ISO/IEC 17025 e EN 45004. Vocal e ex-secretaria da Sociedade Española de Sanidade Ambiental. Representante español ás Directivas Comunitarias de Calidade do Aire.

17,30 h.: MESA REDONDA: “A empresa ante o reto ambiental do século XXI: a súa contribución ó desenvolvemento sostible”.

MODERADOR: PROF. DR. D. GUMERSINDO FEIJOO COSTA

Profesor titular de Enxeñería Química da Facultade de Ciencias da Universidade de Santiago de Compostela-Campus de Lugo.

PONENTES:

- “**O aforro de auga e a eficacia da EDARI na industria cerveceira”.**

D. SANTIAGO OJEA RIVERA

Enxeñeiro industrial, director do Área Industrial de Estrella Galicia – Hijos de Rivera, S.A.

- “**Tratamento de efluentes na industria conserveira”.**

D. ALEJANDRO REINO RÍO

Enxeñeiro industrial, responsable de Proxectos do Grupo Frinsa.

- “**Xestión de residuos industriais na empresa”.**

D. FELIPE GARCÍA SERNA

Licenciado en Ciencias Químicas, director de Calidade e Medio Ambiente de Augas de Cabreiroá, S.A.

- “**Valorización agronómica de lodos de depuradora”.**

D. SEVERIANO ÓNEGA ARES

Licenciado en Veterinaria, asesor técnico de Agroamb, S.L.

VENRES, 28 DE FEBREIRO

10,00-14,00 h.: VISITAS PRÁCTICAS:

-Illas de Cela (declaradas Reserva da Biosfera).

-Proxecto de acondicionamento e sendeiros peatonais do entorno físico integrado no Parque periurbano Rato-Fervedoira (recuperación das marxes do río Rato, da fauna e flora, de antigos muiños e de caneiros), e Centro de Interpretación Terras do Miño.

16,30 h.: TEMA 5: “Responsabilidade da Administración Local na protección do medio ambiente: competencias e sistemas de financiamento. Municipios saudables e sostibles. Xestión sanitaria do medio ambiente: diagnósticos de saúde ambiental”.

PROF. DR. D. FRANCISCO PEÑA.

18,00 h.: MESA REDONDA: “Posta en común sobre a problemática ambiental de Lugo: posibles soluciones”.

MODERADOR: PROFESORA DRA. Dª. MARÍA JULIA MELGAR RIOL

Profesora titular de Toxicoloxía da Facultade de Veterinaria da Universidade de Santiago de Compostela-Campus de Lugo.

PONENTES:

- “**As necesidades enerxéticas e a súa axeitada utilización como xeradoras de desenvolvemento sostible”.**

PROF. DR. D. FRANCISCO MASEDA EIMIL

Catedrático de Enxeñería Agroforestal da Escola Politécnica Superior e director do Instituto de Investigación en Biodiversidade Agraria e Desenvolvimento Rural (IBADER) da Universidade de Santiago de Compostela-Campus de Lugo.

- “**A problemática da xeración de residuos e a súa xestión”.**

D. LUIS SÁINZ FILLOLA

Xefe de Servicio de Calidade e Avaliación Ambiental da Delegación Provincial da Consellería de Medio Ambiente da Xunta de Galicia en Lugo.

- “**Ferramentas de sostibilidade aplicables á xestión municipal”**

D. JULIÁN MAYOR BALVÍS

Responsable de Consultoría Ambiental de Soluziona Calidad y Medio Ambiente.

- “**A paixaxe vexetal da cidade e o seu entorno como fonte de saúde”.**

PROF. DR. D. ANTONIO RIGUEIRO RODRÍGUEZ

Catedrático de Botánica Forestal do Departamento de Producción Vexetal da Escola Politécnica Superior da Universidade de Santiago de Compostela-Campus de Lugo, académico numerario da Real Academia Galega de Ciencias.

- “**O termalismo como fonte de saúde, turismo e natureza”.**

DRA. Dª ASCENSIÓN SÁNCHEZ CARRIÓN

Médico hidrólogo, directora médica do Balneario de Lugo.

20, 00 h.: ACTO DE CLAUSURA E ENTREGA DE DIPLOMAS ACREDITATIVOS DE ASISTENCIA.

INFORMACIÓN XERAL

OBXECTIVOS

- Integración da dimensión dos aspectos ambientais da saúde na formación e reciclaxe de técnicos en medio ambiente e saúde, coa finalidade de actualiza-la súa formación e adecua-las esixencias que demanda a sociedade actual, para que contribúa a mellora-la xestión e as condicións de vida urbana dos cidadáns.
- Establecer un foro de debate e estudio que aborde a situación medioambiental do municipio de Lugo, dos seus problemas e carencias que se consideran más importantes así como das posibles solucións que se deberán adoptar; ademais de permitir a cooperación e o diálogo entre tódolos axentes sociais implicados no tema.

DESTINATARIOS

- Técnicos, funcionarios e responsables políticos da Administración Local, Provincial e Autonómica, que desenvolvan a súa actividade ou estean relacionados coas árees obxecto de estudo.
- Profesorado de ensino secundario, formación profesional e universitaria que desenvolva a súa actividade ou estea relacionado coas árees obxecto de estudo.
- Técnicos e xestores de empresas que desenvolvan a súa actividade nos departamentos de calidade, medio ambiente e prevención de riscos laborais.
- Profesionais libres (farmacéuticos, médicos, veterinarios, químicos, biólogos, enxeñeiros, arquitectos, avogados, economistas, xeógrafos, psicólogos, sociólogos, diplomados en relacóns laborais, diplomados en enfermería, técnicos superiores en química ambiental, técnicos superiores en saúde ambiental, etc.) que desenvolvan a súa actividade ou estean relacionados / interesados nas árees obxecto de estudo.
- Estudantes universitarios relacionados / interesados nas árees obxecto de estudo, e estudantes dos ciclos formativos de grao superior de saúde ambiental e de química ambiental.

METODOLOXÍA

- Exposición por parte do profesorado do contido teórico do curso co apoio de medios audiovisuais.
- Presentación de comunicacóns técnicas e casos prácticos nos que tamén intervirán activamente os propios alumnos amosando as súas experiencias.
- Realización de visitas prácticas a instalacóns de interese medioambiental e sanitario.
- Mesas redondas.
- Exposición sobre o medio ambiente natural galego.

NÚMERO DE PRAZAS E DEREITOS DE INSCRICIÓN

- Número de prazas: estará limitado a 80, que se cubrirán por rigorosa orde de inscrición.
- Cota de inscrición: 30,05 €.
- Forma de pagamento: o abono efectuarase mediante transferencia bancaria o entrega en efectivo na oficina principal de Caixa Galicia, sita na Praza Mayor, 16 – 27001 Lugo, nº de conta: 2091 0152 26 3040081514, a favor do "XV CURSO DE SAÚDE AMBIENTAL EN LUGO", especificando o nome e apelidos da persoa inscrita.
- Forma de inscrición: cubri-lo boletín de inscrición, que deberá achegar o xustificado do pagamento, e presentarase / enviarase por fax / correo á Secretaría Técnica do Curso. O prazo de inscrición abrirase o luns 27 de xaneiro, fixándose a data límite de formalizala o xoves 20 de febreiro ás 14,00 horas.

DOCUMENTACIÓN

- Entregarase un maletín coa publicación do libro do curso e material didáctico diverso.

DIPLOMA ACREDITATIVO

- Aqueles alumnos que participen con regularidade nas sesións programadas do curso, que consta de 30 horas lectivas, recibirán un diploma acreditativo de asistencia.
- A Universidade de Santiago de Compostela concederá 1 crédito de libre configuración ós alumnos matriculados nesa Universidade que asistan ó curso (en tramitación).

SEDE, DATAS E HORARIO

- Sede: Aula Sociocultural de Caixa Galicia (Praza Maior, 16 – 27001 Lugo).
- Datas: do luns 24 ó venres 28 de febreiro de 2003.
- Horario: de 16,30 a 20,30 horas (de luns a venres). Os mércores e os venres (de 10,00 a 14,00 horas) terán lugar unhas visitas prácticas (opcionais).

SECRETARÍA TÉCNICA DO CURSO

AULA SOCIOCULTURAL DE CAIXA GALICIA

Secretaria: María José Fernández Fernández

Praza Maior, 16 – 27001 LUGO

Tel.: 982 289 096 / 982 289 000 • Fax: 982 289 088

XV CURSO DE SAÚDE AMBIENTAL

AUSPICIADO

SESA - Sociedad Española de Sanidad Ambiental

PARTICIPAN

Cámara
Lugo

CEL
CONFEDERACIÓN DE EMPRESARIOS
LUGO

FUNDACION C.E.L.
INICIATIVAS POR LUGO

ILUSTRE COLEXIO OFICIAL DE
ARQUITECTOS DE LUGO

Colexio
Oficial de
Biólogos

ILUSTRE COLEXIO OFICIAL DE ENXEÑEIROS
TÉCNICOS AGRÍCOLAS DE LUGO

ILUSTRE COLEXIO OFICIAL DE ENXEÑEIROS
INDUSTRIAS DE GALICIA - DELEGACIÓN DE LUGO

ILUSTRE COLEXIO OFICIAL DE ENXEÑEIROS
TECNICOS INDUSTRIAS DE LUGO

ILUSTRE COLEXIO OFICIAL DE
FARMACEUTICOS DE LUGO

ILUSTRE COLEXIO OFICIAL
DE MÉDICOS DE LUGO

Ilustre Colexio Oficial de
Químicos de Galicia

ILUSTRE COLEXIO OFICIAL
DE VETERINARIOS DE LUGO

— PROGRAMA MUNICIPIOS SAUDABLES E SOSTIBLES 2000-2003 EN GALICIA —

